

Parlamentní volby 2005/6 v zemích V4

30.dubna 2007 Ladislav Mrklas

V pátek 13. dubna uspořádalo CEVRO ve spolupráci s vysokou školou CEVRO Institut a za podpory frakce Evropské lidové strany – Evropských demokratů mezinárodní konferenci o příčinách a důsledcích posledních volebních výsledků ve čtyřech středoevropských zemích. Reagovala tak mj. na řadu komentářů, které výsledky hodnotily a priori negativně a dokonce je považovaly za důkaz krize a nekonsolidovanosti mladých demokracií.

Je důvod k obavám?

Dopolední blok byl věnován zasazení proběhlých voleb do mezinárodního kontextu. Rektor CEVRO Institutu Miroslav Novák se ve svém příspěvku, nazvaném „Od soutěže k soutěživosti“, zaměřil na srovnání politického vývoje v České republice, v Maďarsku a Polsku. Za hlavní faktor těsných (patových) volebních výsledků označil volební systém, přičemž srovnal situaci v ČR, Maďarsku a ve dvou západních zemích, jež řešily v minulosti obdobné problémy – Itálii a Francii. Na závěr doporučil změnu českého volebního systému tak, aby více podporoval utváření předvolebních koalic.

Jako druhá vystoupila profesorka Soňa Szomolányi z Filosofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Její příspěvek odpovídal na otázku, zda výsledky posledních voleb v zemích V4 jsou skutečně důvodem k obavám. Prof. Szomolányi si vybrala několik na první pohled alarmujících fenoménů: volební úspěch radikálních stran a jejich vstup do vlády, násilí v ulicích Budapešti, rasistické výroky politiků, dlouhé povolební jednání. Připomněla, že všechny tyto fenomény můžeme najít i v západoevropských demokraciích.

Stanislav Balík z Masarykovy univerzity se soustředil především na vliv posledních voleb na postoje jednotlivých visegrádských zemí k Evropské unii. Připomněl, že změnami prošla především zahraniční politika ČR a Polska, částečně pak i Slovenska. V té souvislosti porovnal východiska politických postojů české a polské vlády, která se sice prakticky vůbec neshodují, nicméně jejich důsledkem je obdobně rezervovaný postoj obou vlád k současnému trendu integrace.

Jako poslední v prvním bloku vystoupil poslanec Evropského parlamentu Jan Zahradil. Jeho příspěvek se věnoval nejprve kritice označení „Střední Evropa“, které je podle jeho názoru v politickém žargonu spíše příznakem politického romantismu, o čemž svědčí velké rozdíly v politické realitě visegrádských zemí. Poté analyzoval možné celoevropské ekonomické dopady reforem i dopady změněných zahraničně-politických kursů české a polské vlády. V úvodních příspěvcích i následné diskusi se jako červená nit nesla tři základní poselství:

- 1/ Výsledky voleb v zemích V4 nelze hodnotit generálně, nýbrž vždy samostatně.
- 2/ Volby nepřinesly v evropském kontextu nic zvláštního..
- 3/ Pokud se má evropská veřejnost něčím znepokojovat, pak je to spíše celkový evropský trend než jen vývoj v některé z jejích částí.

Kontinuita i změny

První dopolední blok byl složen z případových studií věnovaných vlivu voleb na stabilitu a dynamiku stranických systémů.

Jako první se slova ujal hungarista a politolog Lukáš Benda, který ve svém příspěvku shrnul

dosavadní vývoj maďarského stranického spektra, směřující k bipolarismu a střídání celých vlád. Zdůraznil, že poslední volby nepřinesly žádné velké výkyvy a základní trend, označovaný také za „předčasně zamrznutí“, potvrdily.

O Slovensku následně hovořil politolog Lubomír Kopeček. Pokusil se najít odpověď na otázku, zda poměrně značná nekonsolidovanost slovenské politické scény není svého druhu výhodou. Argumentoval při tom tím, že neustálá proměna zastoupení jednotlivých stran, jejich vznikání, slučování, rozdělování a zanikání dodává systému dynamiku, která umožňuje vytvářet vlády, jež mohou být podobně akceschopné jako v případě reformních kabinetů Mikuláše Dzurindy.

Polsko po předloňských volbách označil novinář a politolog Zbigniew Krzysztyniak jednoduše „divnou zemí“, z jejíž mapy víceméně zmizela klasická levice a výrazně se naopak prosadila polská varianta pravice. Připomněl také rozpory uvnitř obou největších stran – vládního Práva a spravedlnosti i opoziční Občanské platformy, které dávají tušit, že stávající podoba systému nemusí být ani zdaleka dlouhodobou věcí.

Petr Sokol z vysoké školy CEVRO Institut v posledním příspěvku bloku charakterizoval vývoj českého stranického systému do loňských voleb a po nich. Připomněl především postupné snižování počtu parlamentních stran (včetně tzv. efektivního počtu stran) při zachování stability hlavních čtyř stran, posilování hlavních dvou formací i zajímavé efekty stávajícího volebního systému. Konstatoval, že poslední volby nepřinesly žádný zásadní přelom a teprve další vývoj ukáže, zda bude pokračovat proces postupující bipolarizace či nikoli.

V následné debatě se hovořilo např. o stranách zelených v zemích V4 či otázce nadreprezentace koaličních partnerů v současném českém kabinetu.

Politický marketing vítězný, ale ...

Závěrečný blok konference se zabýval tématem využívání metod politického marketingu v kampaních v zemích V4.

Jako první vystoupil marketingový poradce a pedagog CEVRO Institutu Marek Buchta, který hovořil o České republice. Připomněl především proměnu politických kampaní během posledních zhruba dvou let, kdy se především dvě hlavní české strany začaly výrazně inspirovat zkušenostmi ze zahraničí. Napřed je v této věci podle Marka Buchty jednoznačně ČSSD, která v minulém roce např. úspěšně prošla marketingovým „oranžovým“ přerodem. Zároveň upozornil na hlavní problém využívání marketingových metod. Tím je častý rozpor mezi formou a obsahem. Právě to byla jedna z příčin, proč sociální demokracie nakonec svůj pokus nedotáhla do úspěšného konce.

Druhý pohled na politický marketing, tentokrát ze Slovenska, přinesl Andrej Školka. Jeho příspěvek byl soustředěn zejména na otázky spojené s orientací jednotlivých stran buď na produkt (tj. nejčastěji program, event. osobu; na Slovensku LS-HZDS, SNS, KDĽ), na prodej (tedy přizpůsobení produktu poptávce voličů; na Slovensku Smer a SDKÚ) nebo na trh (tj. proměny v souvislosti s poptávkou). Dále hovořil o financování volební kampaně, jejíž celkové náklady se vyšplhaly na čtvrt miliardy.

Anna Matušková z brněnské Masarykovy univerzity se zabývala politickým marketingem poslední parlamentní a prezidentské kampaně v Polsku. Připomněla, že v Polsku je tento fenomén populární a bohatě využíváný. Uvedla, že v roce 2005 se před oběma hlavními polskými stranami otevřela možnost expandovat do politického prostoru, který opustila do té doby vládnoucí levice. Zmínila se také o vlivu zahraničních poradců, fázování kampaní, důležitých meznících i celkových nákladech, které i v Polsku dosáhly rekordní výše.

Posledním příspěvkem bylo vystoupení autora tohoto textu, který hovořil o situaci v Maďarsku. Připomněl, že Maďarsko patří v rámci střední a východní Evropy k průkopníkům politického marketingu. Ten si osvojil zejména FIDESZ, který se díky tomu stal jednou ze dvou hlavních formací, avšak za cenu radikální proměny své dosavadní ideové identity. Ředitel CEVRO následně ukázal

základní prvky a strategie všech čtyř hlavních stran, se zaměřením na hlavní hráče - vládnoucí socialisty a opoziční FIDESZ.

V závěrečné diskusi se pak všichni shodli, že před touto novou poddisciplínou politologie a zároveň politickou praxí nelze zavírat oči a je nutné jí brát jako součást politického boje. Zároveň je však nutné mít na paměti, že politický marketing není sám o sobě ničím jiným než prostředkem.

Na závěr jako bonbónek pro účastníky vystoupil rektor Masarykovy univerzity Petr Fiala.

Na konferenci vystoupil i poslanec Evropského parlamentu Jan Zahradil.

Konference přinesla živou diskusi. Na snímku politolog CEVRO Institutu Petr Sokol.